

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentaminen – tilannekuva ja valmistelu

Vammaispalvelujen neuvottelupäivät 8.2.2024

Kirsi-Maria Malmlund-Laakso, hallitussihteeri
Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija
Sosiaali- ja terveysministeriö

Kaarina Tuokko: Taustaa ja tilannekuva

Taustaa

- Tällä hetkellä voimassa oleva vammaispalveluja koskeva erityislainsäädäntö on 1970- ja 1980-luvuilta. Tarkoituksena mm. edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.
- Kyseessä on sosiaalihuollon erityislaki, jota sovelletaan vain viimesijaisesti, jos sosiaalihuoltolain yleislainsäädännön tai muun lainsäädännön mukaiset palvelut eivät ole riittäviä tai sopivia.
- Lait korvataan uudella vammaispalvelulailla (Vammaispalvelulaki 675/2023), jonka voimaantulo on 1.1.2025.

Uusi vammaispalvelulaki 675/2023

- Lain tarkoituksena on edistää ja tukea vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, itsemääräämisoikeutta, itsenäistä elämää ja osallisuutta sekä turvata laadukkaat ja yksilöllisen tarpeen mukaiset palvelut.
- Uuden lain myötä palvelut järjestetään kaikille vammaisille henkilöille saman lain perusteella. Palvelut myönnetään vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen, ei diagnoosin perusteella.
- Hyväksyttiin ja vahvistettiin keväällä 2023 ja alkuperäinen voimaantulo asetettiin ajankohtaan 1.10.2023.

Taustaa: soveltamisala

- Hyväksytyt vammaispalvelulain eduskuntakäsittelyn aikana lakiesitys muuttui joiltain osin merkittävästi, ja eräs suuri muutos on ns. ikääntymisrajauksen poistaminen. Vammaisen henkilön määritelmään esitettiin ikääntymisrajausta, joka olisi selventänyt yleislain ja erityislain välistä suhdetta.
- Tarkoitus oli, että iäkkäiden henkilöiden palvelut olisi järjestetty pääosin sosiaalihuoltolain perusteella. Kyseessä ei kuitenkaan ollut ikäraja eikä ehdoton rajaus, vaan arvio vammaisen henkilön määritelmän täyttämistä olisi tullut jokaisen henkilön osalta erikseen tehtäväksi.
- Voimassa olevaan vammaispalvelulakiin ei sisälly erillistä ikääntymisrajausta, pois lukien vuonna 2008 säädetty ikääntymisrajaus henkilökohtaisen avun palvelun osalta.

Hallitusohjelmakirjaus

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan

”Uusi vammaispalvelulaki siirretään tulemaan voimaan 1.10.2024. Hallitus käynnistää kiireellisesti lainvalmistelun, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus. Priorisoidaan uuden vammaispalvelulain valmistelua lainvalmisteluprosessissa. Huomioidaan uuden vammaispalvelulain valmistelussa vammaispalvelulain 675/2023 eduskuntakäsittelyn aikana tehdyt lisäykset. Lainvalmistelun kustannusvaikutus nykytilanteeseen verrattuna saa olla 100 miljoonaa euroa vuosittaisia menoja kasvattava valtiovarainministeriön arvion mukaan.”

- Voimaantuloa lykättiin alkuperäisestä ajankohdasta 1.10.2023.
- Uusi vammaispalvelulaki tulee voimaan 1.1.2025 hallitusohjelmassa mainitun 1.10.2024 sijasta.
- Voimaantulo vuodenvaihteessa helpottaa palveluiden järjestämistä, tietojärjestelmämuutosten tekemistä, hyvinvointialueiden rahoitusta sekä vammaispalveluiden tilastointia. Lisäksi se antaa lisää aikaa säännösmuutosten huolelliselle valmistelulle ja vaikutusten arvioinnille.

Uuden vammaispalvelulain kustannukset (1/2)

- Eesityksen valmistelun yhteydessä arvioidaan soveltamisalaltaan tarkennetun uuden vammaispalvelulain taloudelliset vaikutukset kokonaisuudessaan.
- Hyväksytyin vammaispalvelulain eduskuntakäsittelyssä tehtyjen muutosten myötä uuden vammaispalvelulain toimeenpanoon varattiin teknisessä julkisen talouden suunnitelmassa 2024-2027 rahoitusta 25,2 miljoonaa euroa vuodelle 2024, 32,4 miljoonaa euroa vuodelle 2025, 35,5 miljoonaa euroa vuodelle 2026 ja 35,9 miljoonaa euroa vuodelle 2027.
- Lain kustannuksia ei kuitenkaan ikääntymisrajauksen poiston jälkeen ollut mahdollista perusteellisesti arvioida, ja ilmaan jäi epävarmuutta siitä, riittäisikö varattu rahoitus uuden lain mukaisten palvelujen toteuttamiseen.

Uuden vammaispalvelulain kustannukset (2/2)

- Syksyllä 2023 Orpon hallituksen toimesta julkisen talouden suunnitelmaan 2025-2028 varattiin rahoitusta 67,6 miljoonaa euroa vuodelle 2025, 64,5 miljoonaa euroa vuodelle 2026, 64,1 miljoonaa euroa vuodelle 2027 ja 64,1 miljoonaa euroa vuodelle 2028.
- Hallitusohjelman mukaan uuden vammaispalvelulain kustannusvaikutus voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna saa olla 100 miljoonaa euroa vuosittaisia menoja kasvattava.
- Siten soveltamisalan rajauksen jälkeenkin uuden vammaispalvelulainsäädännön toimeenpanoon on käytettävissä enemmän rahoitusta kuin hyväksytyn lain perusteella on varattu (vuoden 2027 tasolla 64,1 milj. euroa enemmän).

Ajankohtainen tilanne

- Eduskunta hyväksyi uuden vammaispalvelulain voimaantulon siirtoa koskevan lakimuutoksen 27.9.2023 ja tasavallan presidentti vahvisti lait 29.9.2023. Voimaantulon siirtoa koskevat lait tulivat voimaan 30.9.2023.
- Uusi vammaispalvelulaki tulee voimaan 1.1.2025.
- Vammaispalvelulain voimaantuloajankohdan lykkäämisen tavoitteena oli varata aikaa uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamiselle. Uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle alkusyksystä 2024.

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Kirsi-Maria Malmund-Laakso: Soveltamisalan tarkentamista koskeva valmistelu

Vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamista koskevan esityksen valmistelu

Soveltamisalan tarkentamisen tarkoituksena on

- turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus sekä hyvinvointialueiden mahdollisuus rahoittaa uudistus.
- säilyttää vammaispalvelulaki vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina. Muutoksilla turvattaisiin näin ollen palvelujärjestelmän kestävyyttä.
- pyrkiä varmistamaan lain yhtenäinen soveltaminen ja yhdenvertainen palvelujen saanti eri alueilla.

Soveltamisalan tarkentamista koskevan esityksen valmistelussa otetaan huomioon muun muassa perustuslakivaliokunnan asettamat reunaehdot.

Soveltamisalan tarkentaminen

- Voimassa olevan lain lähtökohtana on, että sitä sovelletaan pääosin muihin kuin iäkkäisiin henkilöihin, sillä lakia on alun perin tarkoitettu sovellettavan erityislakina rajattuun vammaisten henkilöiden joukkoon.
- Tätä lähtökohtaa olisi kuitenkin nykyisin tarkennettava lainsäädännön tasolla, sillä väestön ikääntyessä syntyy painetta siihen, että myös vammaispalveluihin päätyy sellaisia henkilöitä, joiden palveluntarve voitaisiin turvata muun lainsäädännön, kuten sosiaalihuoltolain, perusteella.
- Miten vedetään raja yleislainsäädännön ja erityislainsäädännön välille?

Valmistelun tausta-aineisto (1/2)

Valmistelun pohjana on tarkoitus käyttää

- uuden vammaispalvelulain lykkäämistä koskevan hallituksen esityksen (9/2023) käsittelyyn liittyvää aineistoa,
- uuden vammaispalvelulain hallituksen esityksen (191/2022) sekä siihen liittyvien eduskuntamateriaalien soveltamisalaa koskevaa aineistoa, erityisesti mm. perustuslakivaliokunnan lausuntoa ns. ikääntymisrajausta koskien.
- vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskevaa hallituksen esitystä (HE 159/2018) ja siitä annettuja lausuntoja.
- Vaikutusarviointien pohjana on tarkoitus käyttää soveltuvin osin uuden vammaispalvelulain hallituksen esityksen (191/2022) laajapohjaisesti valmisteltuja vaikutusten arviointeja.

Valmistelun tausta-aineisto (2/2)

- Osallisuustyöryhmän raportti (Vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaaminen vammaispalveluissa, sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:37)
- Aineisto useista kuulemisista, keskustelutilaisuuksista ja työpajoista koskien soveltamisalaa vuosilta 2013-2023
- Vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmän (Valas-työryhmä 3.5.2013-31.3.2015) raportti, raportteja ja muistioita STM 2015:21
- Tämän lisäksi kaikki uusi kerättävä materiaali.

Valmisteluaikataulu

- Hallituksen esitys valmistellaan 10/2023 – 9/2024
- Lausuntokierros loppukeväällä 2024
- Hallituksen esitys eduskuntaan syysistuntokaudella 2024. Arvioitu esittelyviikko on 39
- Lain voimaantulo 1.1.2025

Laaja sidosryhmäyhteistyö (1/2)

- Tarkoituksena on ottaa sidosryhmät laajasti mukaan valmisteluun.
- Syksyllä 2023 tiedonkeruuvaiheessa kuulemisia:
  - Vammaisjärjestöt
  - Muita järjestöjä, palveluntuottajia, työmarkkinatahoja
  - Hyvinvointialueet
  - Valvontaviranomaiset
  - Viranomaistahot
  - Ahvenanmaa
  - Tutkijat

Laaja sidosryhmäyhteistyö (2/2)

- Keväällä 2024 luonnosteluvaiheessa mahdollisuuksien mukaan samantyyppinen kuulemiskierros jossain muodossa.
- Loppukeväällä 2024 laaja kaikille avoin lausuntokierros.
- Vaikutustenarvioinnit laajapohjaisena virkavalmisteluna, ja kuullaan tarvittaessa muita asiantuntijoita ja sidosryhmiä.
- Erityisen tärkeää on arvioida huolellisesti esitettävien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutukset sekä vaikutukset hyvinvointialueiden talouteen.

Viestintä

- Tiedote 29.9.2023 voimaantulon lykkäämisen vahvistamisesta sekä uuden valmistelun aikataulusta: [Uuden vammaispalvelulain voimaantulo siirtyy \(STM\)](#)
- Tilannekuvauspuheenvuoro Verkostoituvat vammaispalvelut – verkostossa 17.11.2023
- Valmistelusuunnitelmaan liittyvä puheenvuoro Verkostoituvat vammaispalvelut –verkostossa 15.12.2023
- Vammaispalvelujen neuvottelupäivät 7.-8.2.2024: Valmistelutilanteen esittely
- [Hankeikkuna STM067:00/2023](#)
- Vammaispalvelujen käsikirja, oma sivu soveltamisalalle: [Vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentaminen](#)

Kiitos mielenkiinnosta!